

โรงเรียนจิตรลดา

โรงเรียนจิตรลดา เป็นโรงเรียนที่มีลักษณะพิเศษกว่าโรงเรียนอื่น คือ เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณพระตำหนักจิตรลดารโหฐานอันเป็นเขตพระราชฐานที่ประทับถาวรของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, เป็นโรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ อยู่ในฐานะเหมือนโรงเรียนราษฎร์ทั่ว ๆ ไปที่ได้รับการรับรองวิทยฐานะจากกระทรวงศึกษาธิการ

คำว่า "จิตรลดา" แปลว่า หลากด้วยไม้เถาต่าง ๆ หรือว่าเป็นที่รวมแห่งไม้ทิพย์ชื่อจิตรลดา, เป็นชื่อสวนของพระอินทร์ในสวรรค์สวนหนึ่งในบรรดาสวนสวรรค์ทั้งสี่ในชั้นดาวดึงส์พิภพ (สวนสวรรค์ทั้งสี่มี สวนนันทวัน, สวนจิตรลดาวัน, สวนปารุสกวัน และสวนมิกสวน)

กำเนิดโรงเรียน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนนี้ขึ้นเมื่อเดือน มกราคม พ.ศ.๒๔๘๘ ด้วยพระราชประสงค์จะให้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอและสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอได้ทรงพระอักษรร่วมกับเด็กอื่น ๆ ในตอนแรกโปรดเกล้าฯ ให้เปิดสอนระดับอนุบาลขึ้นเพียงห้องเดียว ณ ห้องชั้นล่างของพระที่นั่งอุดรในบริเวณพระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิต อันเป็นที่ประทับในขณะนั้น พระอาจารย์คะแรกทีโปรดเกล้าฯ ให้ถวายการสอน คือ ดร.ทัศนีย์ อิศรเสนา ณ อยุธยา (ท่านผู้หญิงทัศนีย์ บุณยคุปต์)

ต่อมาในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๐ โปรดเกล้าฯ ให้รับพระอาจารย์เพิ่มอีกคนหนึ่ง คือ น.ส.อังกาบ ประณีข (คุณหญิงอังกาบ บุญยัษฐิติ)

พ.ศ.๒๕๐๐ เดือนพฤศจิกายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จมาประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานแล้วได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้คุณอร่าม รัตนกุลเสรีเริงฤทธิ์ออกแบบสร้างอาคารเรียนชั้นเดียวขึ้นในบริเวณพระตำหนักจิตรลดารโหฐานและพระราชทานนามโรงเรียนว่า "โรงเรียนจิตรลดา"

เดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๐๑ โปรดเกล้าฯ ให้รับพระอาจารย์เพิ่มอีกคนหนึ่ง คือ น.ส.สุนามัน เลขยานนท์ (คุณหญิงสุนามัน ประณีข)

เดือนตุลาคม พ.ศ.๒๕๐๑ ได้จัดทะเบียนเป็นโรงเรียนราษฎร์ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ โดยมีเลขธิการสำนักพระราชวังเป็นเจ้าของโดยตำแหน่ง ให้ชื่อย่อโรงเรียนว่า "จ.ด." อาจารย์ใหญ่คนแรกคือ คุณหญิงทัศนีย์ บุณยคุปต์ ซึ่งทำหน้าที่ผู้จัดการด้วย และมี นางอังกาบ บุญยัษฐิติ เป็นรองอาจารย์ใหญ่

ปีการศึกษา ๒๕๐๗ ขยายชั้นเรียนถึงประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น วันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๐๘ กระทรวงศึกษาธิการได้รับรองวิทยฐานะของโรงเรียน ปีการศึกษา ๒๕๑๐ โรงเรียนได้ขอย้ายชั้นเรียนเพิ่มขึ้นจนถึงชั้นประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย

พระอาจารย์รุ่นแรก ๆ ที่เข้ามาสอนในโรงเรียนจิตรลดานั้น นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีอีกหลายท่าน ได้แก่ นายกำชัย ทองหล่อ, ม.ร.ว.ผ่องสุวรรณ ทองใหญ่, นางมัทนียา แสงศักดิ์รัตน์, นายประพาส ปานพิพัฒน์, นายสำเริง ไชยขงค์, นายเทวโอะ โยมูระ ส่วนอาจารย์พิเศษจากภายนอกล้วนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่รู้จักกันดี เช่น ศาสตราจารย์ ดร.คฤม วัชรโรบล นายถ้อยอาจ ภมรภา เป็นต้น

กิจกรรมในโรงเรียน

ในปีการศึกษา ๒๕๑๐ โรงเรียนพิจารณาเห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายควรจะได้มีประสบการณ์ในการทำงานส่วนรวม, จึงได้ตั้งคณะกรรมการนักเรียนขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีตำแหน่งต่าง ๆ คือ ผู้แทนนักเรียนชาย, ผู้แทนนักเรียนหญิง, เลขานุการ, ปฏิคม, เภรัญฉิก, ประธานชมรม ต่าง ๆ เช่น ชมรมกีฬา, ชมรมห้องสมุด, ชมรมถ้ำยรูป, ชมรมดูแลความสะอาด การเลือกประธานชมรมกระทำโดยให้นักเรียนเสนอชื่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เห็นว่าเหมาะสม แล้วให้นักเรียนทั้งหมดลงคะแนน, ผู้ที่ได้

รับคะแนนสูงสุดจะได้รับตำแหน่งประธาน แต่ละชมรมจะมีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยควบคุมดูแล คณะกรรมการนักเรียนนี้ได้ทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียนอย่างมากตลอดมา

ปัจจุบันคณะกรรมการนักเรียนได้เพิ่มขึ้นตามชมรมที่ตั้งขึ้นใหม่ คือ ชมรมพุทธศาสนาและวัฒนธรรม ชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, ชมรมบำเพ็ญประโยชน์, ชมรมภาษาไทย, ชมรมภาษาอังกฤษ, ชมรมภาษาฝรั่งเศส, ชมรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์, ชมรมดนตรีไทย, ชมรมดนตรีสากล, ชมรมเชียร์, และชมรมศิลปะ

โรงเรียนจิตรลดา กับ สังคม

โรงเรียนสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมภายนอกโรงเรียนมาโดยตลอด ทั้งนี้เพราะโรงเรียนเล็งเห็นว่าสังคมภายนอกโรงเรียนเป็นโลกแห่งชีวิตจริงที่นักเรียนพึงเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนให้เกิดความพร้อมนอกเหนือไปจากการเรียนตามหลักสูตรภายในโรงเรียน

กิจกรรมด้านลูกเสือ, เนตรนารี และ ยุวกาชาด
พ.ศ.๒๕๐๔ โรงเรียนได้ตั้งกองลูกเสือสำรองขึ้น
พ.ศ.๒๕๐๖ ได้ตั้งหน่วยอนุกาชาด และกองลูกเสือสามัญ

พ.ศ.๒๕๐๘ ได้ตั้งกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่
พ.ศ.๒๕๒๑ ได้เปิดกองเนตรนารีสำรอง, สามัญ

และสามัญรุ่นใหญ่

กิจกรรมด้านศาสนา โรงเรียนได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้นำภริยาพระราชทานไปทอดยังวัดต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด และโรงเรียนได้เป็นเจ้าภาพจัดทอดกฐินตามวัดราษฎร์อยู่เนือง ๆ นอกจากนี้โรงเรียนได้พานักเรียนไปทัศนศึกษาตามวัดทั้งในและนอกเมืองหลวง ถวายเทียนพรรษา และผ้าอาบน้ำฝนตลอดจนปัจจัยจำเป็นแด่พระภิกษุสงฆ์ตามเทศกาล นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มารับสังฆทานเนื่องในวันเกิดโรงเรียน, และนิมนต์ภิกษุมาแสดงธรรมเทศนาให้คณะครูและนักเรียนฟังอย่างสม่ำเสมอ

กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ทั่วไป กิจกรรมที่ทำเป็นประจำได้แก่ ช่วยดูแลและบริการอาหารที่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถโปรดเกล้าฯ พระราชทานแก่คนพิการเนื่องในวันคนพิการประจำปี ออกร้านขายของให้แก่มูลนิธิสายใจไทยและศิลปะชีพพิเศษ พับผ้าพันแผลให้โรงพยาบาลพระมงกุฎฯ โรงพยาบาลราชวิถี และบริจาคเครื่องเขียนแบบเรียนให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลน, บริจาคเครื่องนุ่งห่มให้แก่ประชาชนในถิ่นทุรกันดาร, รวมทั้งจัดถุงของขวัญให้แก่ตำรวจทหารชายแดนเนื่องในเทศกาลปีใหม่

กิจกรรมด้านกีฬา โรงเรียนจิตรลดา มีกิจกรรมแข่งขันกีฬาประเพณีกับโรงเรียนสาริศจุลาลงกรณ์-

ทอดผ้าป่า ณ วัดราชผาติการาม

มหาวิทยาลัย มีการแข่งขันกีฬาเชื่อมความสามัคคีกับโรงเรียนราชินี, โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย, และโรงเรียนสมาคมไทย-ญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังส่งนักกีฬาของโรงเรียนเข้าร่วมการแข่งขันกับโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดขึ้นอีกด้วย

กิจกรรมด้านวิชาการและศิลปวัฒนธรรมไทย โรงเรียนได้สนับสนุนให้นักเรียนได้หมั่นค้นคว้าหาความรู้ในทางวิชาการและส่งเสริมให้แสดงออกซึ่งความสามารถเฉพาะตัวในด้านต่าง ๆ โดยการส่งเข้าแข่งขันในกิจกรรมภายนอกโรงเรียนที่องค์การหรือสถาบันต่าง ๆ จัดขึ้น อาทิเช่น ตอบปัญหาสังคมของสหประชาชาติ, ปัญหาทางวิทยาศาสตร์, ปัญหาทางพุทธศาสนา, ปัญหาภาษาอังกฤษ, แข่งขันอ่านทำนองเสนาะ, อ่านร้อยแก้ว, แข่งขันแต่งกลอนสุภาพ, กลอนสักวา, ประกวดการบรรเลงเครื่องเป่าพาทย์และวงมโหรี แข่งขันวาดภาพ, ประดิษฐ์งานศิลปะต่าง ๆ ตลอดจนเข้าร่วมประกวดมารยาทไทย, ผลการแข่งขันดังกล่าวล้วนแต่นำชื่อเสียงและความภาคภูมิใจมาสู่โรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

นักเรียนโรงเรียนจิตรลดา กับเกียรติประวัติทางการศึกษา

เมื่อครั้งที่กระทรวงศึกษาธิการยังจัดการวัดผล

การศึกษาระดับประโยคประถมศึกษาและประโยคมัธยมศึกษาทั่วประเทศรวมกันนั้น นักเรียนโรงเรียนจิตรลดาได้สร้างเกียรติประวัติดีเด่นถึงขั้นมีรายชื่อติดอยู่ในอันดับ ๕๐ คนแรกของประเทศหลายครั้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปีการศึกษา ๒๕๑๐ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดาทรงสอบได้ที่ ๑ ของประเทศในระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.๗) ได้รับพระราชทานรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ส่วนนักเรียนดีเด่น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ (ม.ศ.๕) มีดังนี้

ปีการศึกษา ๒๕๑๑ จำนวน ๔ คน

ปีการศึกษา ๒๕๑๒ จำนวน ๑ คน

ปีการศึกษา ๒๕๑๕ จำนวน ๕ คน ในปีการศึกษานี้สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าสิรินธร เทพรัตนสุดาทรงสอบได้ที่ ๑ ของประเทศ แผนกศิลปะ

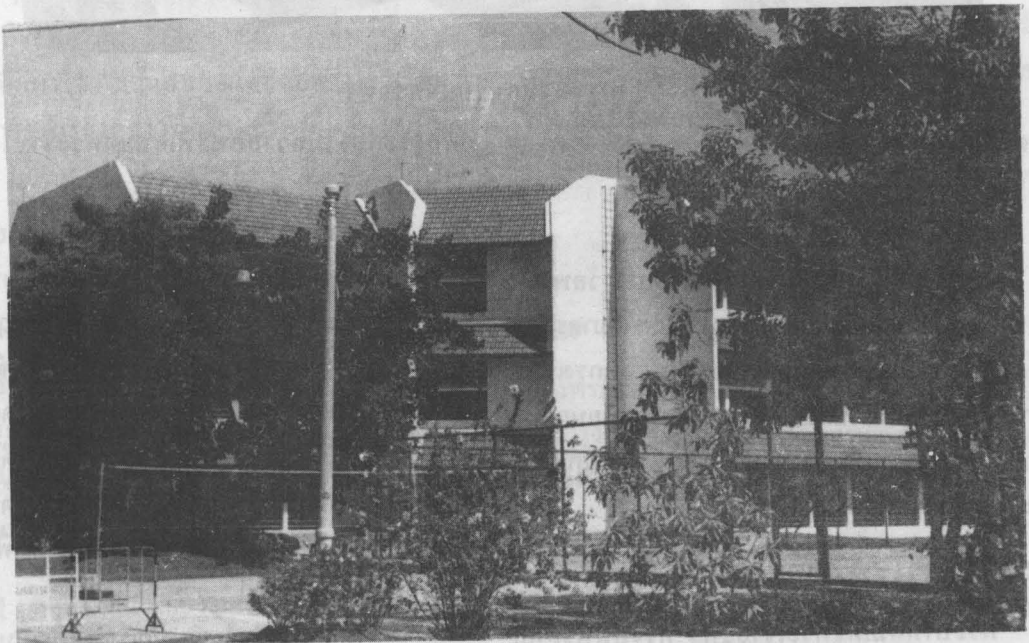
ปีการศึกษา ๒๕๑๖ จำนวน ๑๔ คน

ปีการศึกษา ๒๕๑๗ จำนวน ๔ คน

ปีการศึกษา ๒๕๑๘ จำนวน ๔ คน

โรงเรียนจิตรลดาในปัจจุบัน

ปีการศึกษา ๒๕๓๐ โรงเรียนจิตรลดา มีอายุครบ ๓๒ ปี มีอาคารเรียนทั้งหมด ๖ หลัง มีจำนวนนักเรียน

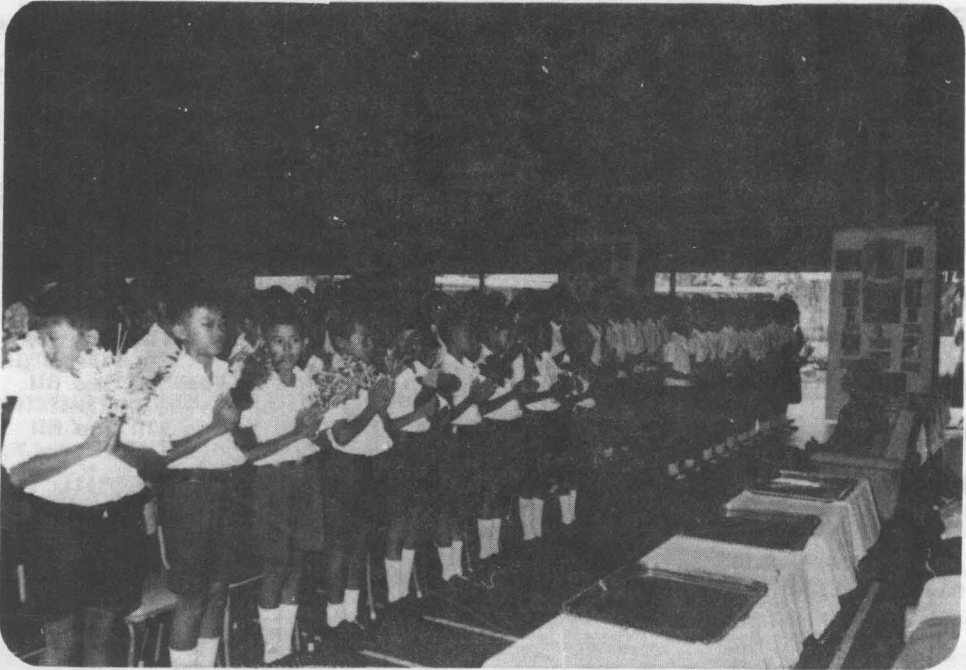
อาคารเรียนชั้นประถมศึกษา

ทั้งหมด ๗๐๕ คน (นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ๔๗๕ คน, ระดับประถมศึกษา ๑๓๑ คน และระดับอนุบาล ๙๙ คน) มีครูอาจารย์ทั้งหมด ๖๓ คน

อาจารย์ใหญ่โรงเรียนจิตรลดาคนปัจจุบัน คือ คุณหญิงอังกาบ บุญชัยชุติ และรองอาจารย์ใหญ่คือ คุณหญิงสุณามัน ประณีษ โดยมีท่านผู้หญิงทัศนีย์ บุญคุปต์ ดำรงตำแหน่งผู้จัดการและที่ปรึกษาของโรงเรียน

โรงเรียนจิตรลดา มีคำขวัญประจำโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางให้ครูและนักเรียนยึดถือเป็นค่านิยมที่

พระราชทานพระบรมราโชบายด้านการศึกษาเพื่อให้ครูในโรงเรียนดำเนินตามพระราชประสงค์หลายประการ เช่น ด้านการสอนการอบรมและการวางตัวของครู ได้มีพระราชทานกระแสว่า “ครูทุกคนต้องนึกว่าตนเป็นครู ต้องมีความยุติธรรม ต้องหนักแน่น ขอให้ครูฝึกฝนอบรมเด็ก ๆ ให้เป็นนักเรียนที่ดี มีระเบียบ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ รู้จักทำตนให้ตรงต่อเวลา ฝึกให้มีความสามารถในการงาน รู้จักรักษาสมบัติส่วนตัวและส่วนรวม รู้จักมีเมตตา นึกถึงผู้อื่น รู้จักทำตนให้เข้ากับส่วนรวม

พิธีไหว้ครูของนักเรียนจิตรลดา

สอดคล้องกัน คือ

“รักษาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
สามัคคี มีวินัย ใฝ่ศึกษา”

พ.ศ.๒๕๒๕ โรงเรียนจิตรลดาได้รับรางวัลพระราชทานในฐานะที่เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาได้มาตรฐานดีเด่นระดับมัธยมศึกษา ขนาดเล็ก เขตการศึกษากรุงเทพมหานครประจำปีการศึกษา ๒๕๒๕ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยรางวัลพระราชทานแก่นักเรียนและโรงเรียนพุทธศักราช ๒๕๒๕

พระบรมราโชบายเกี่ยวกับโรงเรียน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยในการเรียนการสอนของโรงเรียนอยู่เป็นนิจ และได้รับ

ครูจะต้องไม่ถวายนิสิตพิเศษแต่พระราชโอรส และพระราชธิดา”

ในด้านการรับนักเรียนเข้าศึกษาในโรงเรียนจิตรลดา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานพระบรมราโชบายซึ่งเปี่ยมไปด้วยน้ำพระราชหฤทัยเมตตาว่า “ให้โรงเรียนรับนักเรียนทั่วไปโดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเชื้อพระวงศ์” ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เยาวชนได้เข้ามาเรียนในโรงเรียนนี้โดยมิได้เลือกเชื้อชาติ ชั้น วรณะ ให้นักเรียนได้รับความรู้ตามควรแก่อัธยาศัย ทั้งให้อบรมให้มีความประพฤติดี เพื่อดำรงตนเป็นพลเมืองดีสืบไป

ด้านการตัดสินใจของนักเรียน เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมด้านกำลังใจแก่นักเรียนที่ตั้งใจเรียน

และมีความพยายาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชบายแก่ทางโรงเรียนว่า ให้จัดรางวัลแก่นักเรียนที่มีผลการเรียนในภาคเรียนที่สอง ดีขึ้นกว่าภาคเรียนที่หนึ่ง ๕% (สมัยที่กระทรวงศึกษาธิการฯ ยังให้คิดผลการเรียนเป็นระบบร้อยละ) นอกเหนือไปจากรางวัลพระราชทานสำหรับนักเรียนที่เรียนดีเด่นทั่ว ๆ ไป ทั้งยังได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นองค์ประธาน พระราชทานประกาศนียบัตร และรางวัลแก่นักเรียน พร้อมทั้งพระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ครูและนักเรียนในงานปิดภาคการศึกษาของโรงเรียนด้วย นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่เปรียบมิได้ ยังความซาบซึ้งและปลื้มปิติอย่างสูงสุดแก่คณะครูและนักเรียนจิตรดคาที่ได้เฝ้าใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาท

ในระยะ ๒๐ ปีแรกของโรงเรียน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาทอดพระเนตรการเรียนการสอนของนักเรียนเป็นรายบุคคล และได้พระราชทานพระราชวินิจฉัยในการสอบได้คกของนักเรียนด้วยพระองค์เอง ในกรณีที่นักเรียนบางคนสอบไม่ผ่านตามระบบร้อยละของหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงไต่ถามอาจารย์ใหญ่ถึงสาเหตุ หากทรงทราบว่านักเรียนผู้นั้นบกพร่องในบางวิชา ก็จะมีพระราชวินิจฉัยให้นักเรียนผู้นั้นไปทบทวนเนื้อหาวิชา แล้วสอบแก้ตัวกับทางโรงเรียน แนวพระราชดำริดังกล่าวนี้ เป็นเครื่องยืนยันได้เป็น

อย่างดีว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเอาพระ-
ราชหฤทัยใส่ต่อการศึกษาในโรงเรียนจิตรดคาอย่าง
จริงจัง และพระราชวินิจฉัยของพระองค์ก็แสดงให้เห็น
ถึงพระปรีชาในด้านการศึกษาที่มุ่งมั่นจะพัฒนาให้
นักเรียนได้รับความรู้ตามเอกัตภาพ และตามวุฒิภาวะ
อันควร

นักเรียนที่โปรดเกล้าฯ ให้เข้ามาเรียนในโรงเรียน
จิตรดคาไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน เพราะพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ทรงพระมหากรุณาธิคุณพระราชทาน
พระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นค่าใช้จ่ายของโรงเรียน
นอกจากนี้ยังได้พระราชทานอาหารว่างและอาหาร
กลางวันแก่คณะครูและนักเรียนอีกด้วย

ต่อมาในปีการศึกษา ๒๕๒๑ ทางโรงเรียนเห็น
ว่านักเรียนมีจำนวนมากขึ้น อาจารย์ใหญ่จึงได้ขอพระ-
ราชทานพระบรมราชานุญาตให้นักเรียนนำอาหารกลางวัน
มารับประทานเอง และเมื่อ พ.ศ.๒๕๒๑ ทางโรงเรียน
มีฝ่ายโภชนาการประจำโรงเรียนจึงได้จัดอาหารกลางวัน
ให้แก่นักเรียนทุกคนเพื่อความสะดวก สะอาดและ
ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ทั้งนี้ผู้ปกครองเป็นผู้ออก
ค่าใช้จ่ายด้านอาหารให้แก่นักเรียน

ในปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง-
พระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเทพรัตน-
ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี รับสนองพระบรมราโชบาย
เกี่ยวกับโรงเรียนจิตรดคาสืบต่อมา

สมบัติ จำปาเงิน

บรรณานุกรม

สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ฉบับฉลองพระราชสมภพครบ ๑๐๐ ปี ของพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๒๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๒๓.
อังกาบ บุญยัษฐิติ. ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนจิตรดคา. ๒๕๓๐. อัดสำเนา.

หมายเหตุ ในการเขียนบทความนี้ได้รับความกรุณาเอื้อเฟื้อจากคุณหญิงอังกาบ บุญยัษฐิติ, อาจารย์เริงชัย ทองหล่อ
และคณะ

โรงเรียนจิตรลดาได้จัดการบริหารโรงเรียนตามแผนภูมิต่อไปนี้
แผนภูมิการบริหารโรงเรียนจิตรลดา

